

Inleiding

In 2015 maakte Joris Vercammen, aartsbisschop van Utrecht van de Oud-Katholieke Kerk, een trektocht door Zweeds Lapland als gast van het EO/IKON tv-programma ‘De Pelgrim’. Hij liep in zeven dagen het ‘Dag Hammarskjöldpad’, een honderd kilometer lange route van Abisko naar Nikkoluokta. Iedere dagtocht komt men op deze route langs een meditatieplaats met een grote steen, waarin een citaat gebeiteld is uit Dag Hammarskjölds boek ‘Merkstenen’. (Om de tv-uitzending terug te zien: http://www.npo.nl/de-pelgrim/11-09-2016/VPWON_1265735.) In 2016 maakte Vercammen deze reis opnieuw, nu zonder cameraploeg, maar met een groepje mensen dat door het tv-programma geïnspireerd was geraakt om het zelf mee te maken. De foto’s en veel van de dagteksten uit dit boekje zijn een verslag van hun ervaringen van deze onderneming. Andere teksten en gebeden zijn van de hand van de aartsbisschop en van zijn emeritus-collega, voormalig aartsbisschop van Uppsala, K.G. Hammar.

De citaten op de stenen, zoals die langs de route van het Dag Hammarskjöldpad liggen, vormen ook onze gids door dit boekje; voor iedere week één citaat. Op de inleidende pagina’s van elke week zijn ze in hun context afgedrukt, maar het verdient aanbeveling om het boek van Hammarskjöld ook zelf te lezen. Geen lichte kost, maar voor de aandachtige lezer een diepe bron van inspiratie. (‘Merkstenen’ door Dag Hammarskjöld, uitgeverij Ten Have, ISBN-13: 9789025904401, vertaling door R.F.M. Boshouwers.)

PSALM 120

Roep ik in mijn nood tot de HEER,
hij geeft mij antwoord.
Bevrijd mijn ziel, HEER,
van lippen die liegen,
van de tong die bedriegt.

Wat zal je straf zijn,
bedrieglijke tong,
en wat je straf nog verzwaren?
Pijlen, gescherpt voor de strijd,
en dan gloeiend houtskool van brem!

Äch, dat ik moet wonen in Mesech,
ver van huis bij de tenten van Kedar.
Te lang al woont mijn ziel
bij mensen die vrede haten.
Spreek ik woorden van vrede,
zij willen oorlog.

Pelgrimspsalmen

De teksten en gebeden voor de zondagen zijn van de hand van Klaas van der Kamp, algemeen secretaris van de Raad van Kerken in Nederland. Hij neemt ons mee aan de hand van de pelgrimspsalmen uit de Bijbel. En met reden: de Wereldraad van Kerken heeft immers voor deze jaren het thema 'Pelgrimage van vrede en gerechtigheid' gekozen. Als inleiding op deze psalmen schrijft Van der Kamp: Psalm 120 tot en met 134 horen bij elkaar. Er staat telkens boven: 'Een pelgrimslied'. En in psalm 120 wordt de toon gezet. Het is het begin van de reis. Je zingt het als je net de deur achter je sluit.

De vraag aan het begin is natuurlijk: Waarom zouden we eigenlijk deze plaats verlaten? De psalmist weet het. Er kleven nadelen aan deze plek. Het begint allemaal met taal die hij als misleidend ervaart. Hij ervaart: 'lippen

die liegen, een tong die bedriegt' (vers 2). Hij hoort wel aanprijzingen, maar ze hebben geen inhoud. Hij hoort wel woorden, maar ze zijn niet echt. Er is wel reclame, maar daarmee is er nog niet een noodzakelijk product. Er is politiek gekrakeel, maar daarmee nog geen levenszin. Voor de pelgrim is het misleidende taal. De pelgrim heeft distantie nodig om zelf te weten waar hij voor staat. Zo kan het ons overkomen, als we al te dicht blijven staan bij wat iedereen doet en zegt.

Wij onderschatten wel eens de woorden die mensen spreken. We zeggen: 'Het is maar bij wijze van spreken'. Maar de bijbeltekst ziet woorden als steekhoudend. De woorden creëren hun eigen werkelijkheid. Jacobus vergelijkt de tong met het roer van een schip. Hij vergelijkt het met vuur. Een kleine lucifer kan een

heel bos in vuur en vlam zetten. Twintig jaar geleden ging het er in het parlement nog eerbhaar aan toe. Je zei u tegen elkaar. Je toonde respect. Nu klinken er woorden als ‘je bent een zielig, miezerig mannetje’. Vind je het gek als zo’n lucifer een hele bosbrand doet ontstaan?

Pelgrims voelen zich niet thuis bij al te brute taal. Vers 5 zegt het letterlijk: ‘Wee mij, dat ik als vreemdeling in Mesech verblijf, dat ik woon in de tenten van Kedar’. Hij woont in Mesech. Dat is in het zuiden van Rusland. En in Kedar. Dat is in Saoedi-Arabië. De pelgrims komen uit de hele toen bekende wereld. De psalm zegt ons: Jij woont hier niet. Je bent een vreemdeling. Je hoort hier niet thuis. Dat is even wenen. Laat de gedachte toe, dat wij hier vreemdeling zijn en je gaat anders naar je omgeving kijken. Alles wat je hebt, je huis, je auto, je kleren, je fiets, je geld: je hebt het in bruikleen.

We zijn voorbijgangers. Het begint met taal, het eindigt met een hele manier van leven.

Je merkt dat Jezus die psalm goed gekend heeft. Hij draagt zijn apostelen op: ‘Neem geen geldbuidel mee, geen reistas en geen sandalen’ (Lukas 10: 4). Jezus laat zijn leerlingen leven van wat de mensen hen onderweg gunnen. Hij zegt tegen zijn leerlingen: ‘Als jullie een huis binnengaan, zeg dan eerst: ‘Vrede voor dit huis’. Als er een vredelievend mens woont, zal jullie vrede met hem zijn...’ Er is gauw te veel bagage. Maar de enige bagage die de pelgrim meedraagt is een idee, een simpel woord: een wens van vrede. Dat woord brengt hem in beweging en laat hem op reis gaan. Dat is de kracht van de pelgrim. De pelgrim heeft een ander geloof dan de thuisblijver. Hij of zij gaat op weg op basis van een verwachting. Op basis van vertrouwen.

De Noorse dichter Olav H. Hauge zegt het zo:

Het is de droom
die we in het geheim meedragen
dat een wonder zal gebeuren,
dat de tijd zich zal openen
dat het hart zich zal openen
dat de deuren zich zullen openen
dat de rotswand zich zal openen
dat de bronnen zullen gutsen -
dat de droom zich zal openen
dat we op een goede morgen
in een kleine haven glijden
waarvan we niet wisten dat ze er was.

Maar nu iets over de bestemming. Waar gaat het naar toe? De pelgrims komen uit de hele wereld en zoeken het heil in Jeruzalem. Omdat Jeruzalem de plek is waar de tempel staat. Je komt er bij God. Je komt er met je last van het leven, je zorgen, je falen. Je komt er in het reine met jezelf en met God. In het heiligdom komen we bij de plaats van verzoening. Bij Golgotha. Daar is de priester. Daar klinkt het woord van de vergeving. Van reiniging. Van liefde. Je krijgt er een nieuwe taal aangereikt. Christus is het levendmakende Woord. Het gunnende Woord.

Psalm 120 drukt dat verlangen uit naar vrede in het hart van de pelgrim. 'Ontruk mijn ziel aan lippen die liegen, aan een tong vol verraad' (vers 2). De pelgrim worstelt met zijn omgeving en hij ontworstelt zich er aan. Psalm 120 laat de donkere achtergrond zien van waaruit je

het licht van Jeruzalem tegemoet treedt. En als hij in de buurt van Jeruzalem komt, als hij het einde van zijn liedbundeltje bereikt, krijgen de gevoelens van vrede de overhand. Psalm 133: 'Zie hoe goed en hoe lieflijk, als broeders en zusters ook zetelen in eendracht'. Psalm 134: 'De Heer zegene je vanuit Sion'. Zo wordt het hoogtepunt van de pelgrimage bereikt in de onderlinge verbondenheid en in de zegen van de Heer. Die zuivering voltrekt zich als we voor God staan. Maar het begint al bij het vertrek, als we de deur achter ons huis dichttrekken en ons openstellen. De pelgrims beginnen al te zingen als ze van huis vertrekken.

Over 'Pelgrimeren'

Eén heilig huisje is in de branding van de secularisatie stevig overeind gebleven: het pelgrimeren. Het is populairder dan ooit, ook bij niet-kerkelijke of zelfs geheel ongelovige mensen. Daarbij gaat het altijd om dezelfde dynamiek: de plek waar je thuis bent verlaten om als een ander mens weer terug te komen. Jezelf verlaten om jezelf te vinden. 'De vossen hebben holen, de vogels nesten, maar de mensenzoon heeft geen steen om zijn hoofd op te leggen', zegt Jezus (Mat. 8:20). Hij doelt op zijn radicaal onthechte levensstijl, maar zegt er ook iets mee over de kern van het menselijk bestaan: ten diepste zijn mensen zwervers. En het 'ik ben de weg' uit Johannes 14:6 zegt dat ook God zelf niet in een of ander Heilig Huis op te sluiten is, maar 'onderweg' te vinden en te ontmoeten valt. Ook Jezus ging op pelgrimage. Eerst naar de Jordaan, waar Johannes

doopte, en vervolgens naar de woestijn. De doop van Jezus is hét ogenblik waarop hij zich van zijn roeping bewust wordt. In de woestijn mag hij de vrijheid ervaren om die roeping ook gestalte te gaan geven.

Mensen gaan op pelgrimage op belangrijke momenten in hun leven. Als hun geliefde hen ontvallen is, als ze van werk veranderen, als ze van een verslaving proberen af te komen; de fysieke tocht begeleidt een innerlijk proces van loslaten en maakt open voor een nieuwe toekomst. De ene voet voor de andere zettend, wordt de pelgrim zich van zijn of haar roeping bewust en daarbij groeit de concentratie op de dingen die er echt toe doen. Met het ritme van het lopen groeit de rust om God te vertrouwen en op die roeping in te gaan. En dan blijkt: de reis naar het gestelde doel wordt als vanzelf een reis naar binnen. Wij wensen u een goede reis en alvast een zalig Pasen!

De eerste dagen

1 - 4 maart

A decorative graphic consisting of four vertical lines of varying colors: a thick dark red line, a thin yellow line, a thin green line, and a thin dark green line.

**De langste reis
is de reis naar
binnen.**

A large, grey, textured rock with a carved inscription in Swedish. The text is in a bold, sans-serif font and is arranged in two lines. The rock is set against a background of smaller, darker rocks and some greenery at the bottom. A white and brown curved border is on the right side of the image.

EN LÄNGSTA RESAN
ÄR RESAN INÅT

De langste reis
is de reis naar binnen.
Wie zijn lot gekozen heeft,
de tocht begonnen is
naar zijn eigen bodem
(is er een bodem?),
nog midden onder u
staat hij al buiten het leven,
geïsoleerd in uw gevoel
als de terdoodveroordeelde
of zoals hij,
die het naderend afscheid
tevorens reeds toewijdt
aan de uiteindelijke eenzaamheid
van iedere mens.

1

DE EERSTE DAGEN

Aswoensdag 1 maart

**De langste reis
is de reis naar binnen.**

De vasten of de veertigdagentijd is ook een reis, een reis naar binnen, naar ons misschien wel onbekende diepten van het leven. En lang, omdat hij een heel leven duurt. Ieder jaar opnieuw wil de vasten ons daaraan herinneren. Het is een reis waarin een mens op zoek is naar de waarheid in zijn of haar eigen leven. Daarom is het zo belangrijk dat we niets verbergen of verdringen. Het echte 'afzien' tijdens de vasten is misschien wel het je verre houden van 'doen-alsof'. Dat vraagt om een grote mate van eerlijkheid; tegenover jezelf en tegenover anderen. Het is de voorwaarde om niet van de weg te raken en niet te verdwalen.

En dan: je kunt samen oplopen, maar je eigen weg moet je zelf gaan. Dat kan geen ander voor je doen; daartoe ben je 'veroordeeld' en daarmee bevind je je op de bodem van je bestaan, die eenzaamheid heet. Maar het betekent niet dat je zonder hoop zou zijn. Integendeel.

Heer onze God, wij hunkeren naar veiligheid, en zitten vast aan alles waarvan we zekerheid verwachten.

Maar het is niet deze kleine vastigheid die ons meer lief kan doen hebben.

Leer ons los te laten en op weg te gaan.

2

DE EERSTE DAGEN

Donderdag 2 maart

**De langste reis
is de reis naar binnen.**

De laatste muizenissen. Wat gaat wel en niet mee in mijn rugzak? Shirt wel/niet, sokken wel/niet. Niet dat het kilo's scheelt. Maar als ik op dag één mijn knieën al verpruts moet ik er toch nog 100 km mee verder lopen. En dan wordt de weg naar binnen wel erg gehinderd door uiterlijke ongemakkelijkheden. Loslaten.

Ik heb geen kaart. Dat is niet fijn voor iemand die normaliter de navigatie doet. En als ik de 'gids' nou maar vertrouwde, maar die lijkt het ook niet te weten. Waar is het station?? We lijken al verdwaald nog voor we het einde van de straat hebben bereikt. Ondertussen een interessant groepsproces...

Heer God, maak ons vrij van alles waaronder we gebukt lopen en dat ons verhindert onze weg te gaan.

Schenk ons de genade om fris en fit te zijn want de tocht is lang en de weg kan hobbelig worden.

3

DE EERSTE DAGEN

Vrijdag 3 maart

**De langste reis
is de reis naar binnen.**

De tekst op die eerste merksteen kan ik intussen wel dromen: 'de langste reis is de reis naar binnen.' Het andere woord waarover ik blijf denken is 'bodem'. De vraag, hij lijkt terloops gesteld: 'Is er wel een bodem?' Zonder het eigenlijk te begrijpen zeg ik: 'Nee'. Geen bodem. Ik verzin een bodem. Om houvast te krijgen, om niet steeds verder te vallen. Een veilig thuis, waar niets verloren gaat. Maar dat is niet de werkelijkheid; daarmee verklein ik alleen de werkelijkheid naar mijn eigen menselijke maat.

God voelt soms ver weg. Niet bij elke beslissing betrek ik hem en toch kom ik altijd weer bij hem uit. God is de onderstroom in mijn leven. Een parallelle realiteit. Niet altijd zichtbaar, wel altijd aanwezig. En onder de oppervlakte van mijn leven trekt Hij me altijd weer naar zich toe.

Soms bent u een verre God, soms ervaren wij u als dichtbij, maar altijd hopen wij erop dat u met ons meeloopt op onze levensweg.

Want als wij vallen moet er toch iemand zijn die ons weer overeind zet?

En dat bent u toch, God?

4

DE EERSTE DAGEN

Zaterdag 4 maart

**De langste reis
is de reis naar binnen.**

De voeten stappen, de rug veert onder de bepakking. Alle clichés passeren mijn gedachten: Elke reis begint met de eerste stap, elke stap is het moment zelf, het is nooit meer dan die ene stap. Het 'nu' herhaalt zich eindeloos, steeds op een andere wijze. De rivier die langs het pad stroomt kan alles met zich mee voeren, zij wordt nooit moe.

Terwijl ik loop, dringen de vluchtelingen in de wereld tot me door. Zij ontvluchtten hun thuis, omdat dat zo onveilig en onmenselijk was geworden. Het avontuur dat wij nu opzoeken, geheel vrijwillig, geheel vanuit comfort, lijkt een vorm van luxe. Het lijkt niet alleen zo, het is zo. Ik schaam me voor de wereld in zijn akelige vorm. Ik wil pelgrimeren, terugkeren tot de eenvoudige kern van het bestaan, om daar een boodschap te horen. Maar ik wil evenzeer een voorspelbaar thuis vol veiligheid. En dat allebei tegelijk!

**U haalt mij uit mijn veiligheid,
God, u wilt met mij op weg
naar wie ik ben in uw stoutste
dromen.**

**Ga met mij deze weg naar
echt leven. Zoals u ook gaat
met hen voor wie het thuis
geen leven was en die nu
op de vlucht zijn. Ook zij
verlangen naar niets anders
dan naar echt leven.**

Wees met ons allen.